

MENINGER

MOTARBEIDET Hans Nielsen Hauge var lekpredikant og industribygger. Han hadde religiøse møter uten bruk av prest og ble blant annet dømt til fengsel for dette i 1811. Selv etter at grunnloven fra 1814 var vedtatt ble hans følgere og lekmannsbevegelsen ofte motarbeidet av prester og myndighetene som ønsket statlig kontroll på det religiøse.

WANDRUPS UTVALGTE

Fredrik Wandrup fwa@dagbladet.no

Stein Urheim

CD: Jeg har en gang vært på Lysøen, Ole Bulls drømmehus utenfor Bergen. Et fantastisk sted. Med all sin pom-pøse og storslåtte stilblanding kunne det nesten minne om en vestlandsvariant av Elvis Presleys hjem Graceland, en sammenligning som blir enda mer nærliggende ettersom det blant de utstilte effektene fantes luktevannglasser som kunne brukes for å få liv i kvinner som besvimte under Bulls konserter. Dette falt meg inn da jeg leste at store deler av det nye albumet til gitaristen Stein Urheim, som bare heter «Stein Urheim» (Hubro Music), er spilt inn i dette huset, mens kulda beit og akustikken varmet, om vi har forstått informasjonsskrivet rett.

Om Ole Bulls ånd har satt seg i musikken, skal være usagt. Det høres ikke egentlig slik ut. Mesteparten er framført av gitaristen selv og kunne gjerne vært soundtrack til en film av for eksempel brødrene Cohen. Urheim har tidligere utgitt «Kosmolodi», en vinylplate spredt til noen svært få. Dette er altså en form for debut overfor et større publikum.

Urheim spiller på alt fra langeleik til bouzouki, pluss en rekke andre merverdige strengeinstrumenter. Etter innspillingen på Lysøen har Jørgen «Sir Dupermann» Træen i det sagnomsuste Duper Studio i Bergen mikset og mastret og lagt inn syntheffekter. Træen har som kjent gjort underverker for Kaizers, Sondre Lerche, Jaga Jazzist og mange flere.

Urheim sier selv at han er inspirert av alt fra kinesisk musikk til Ornette Coleman, fra vestafrikansk blues til folketoner fra Valdres. Og da kan det jo ikke gå galt. Musikken forundrer og forbløffer, den er gnistrende original. Vi venter spent på hvilket bygg eller tempel eller spøkelseshus han velger å oppsøke når han skal i studio neste gang.

DIKTET

Redigert av Tom Stalsberg tst@dagbladet.no

Foto: Tom Stalsberg

Flukt

Det å være fri er mer enn å kunne gjøre hva man vil, sa han.

Tre fingre til pannen – en siste hilsen før han tok vingene fatt og forsvant inn i natten.

Johannes Rudjord Volden (18)
Månedens poet i Skolekammeret

• Les intervju og skriv egne dikt på db.no/litteratur!

«Ytringsfrihed bør finde sted» står det nå i vår grunnlo

Ytringsfrihet og

Som de fleste har fått med seg er det i år 200 år siden et lite utvalg embetsmenn og militære, godseiere, bønder og forretningsmenn vedtok vår grunnlov. Grunnloven vår er fra 4. november. En tidligere versjon ble vedtatt på Eidsvold den 16. mai, men datert den 17. mai. Der ble det vedtatt ytringsfrihet, men praktiseringen ble ikke like liberal som den vedtatte tekst.

GRUNNLOVEN presiserte den gang at man ikke kunne straffes med mindre man selv har vist, eller tilskyndet andre til, "Ulydighed mod Lovene". Oppfordring til sivil ulydighet var straffbart. Og uansett må vi si at ytringsfriheten var særdeles begrenset for jøder og jesuitter. De fikk jo ikke slippe inn i landet. Den inkluderte heller ikke retten til demonstrasjoner. Et godt eksempel var torgslaget, da Karl Johans kavaleri spredte Wergetand og andre studenter da de ville feire 17. mai. Og heller ikke for alle kristne gjaldt tros og forsamlingsfrihet. "Alle kristelige religionssekte tilstedes fri religionsøvelse" ble det riktignok vedtatt. Men det vedtaket forsvant på sporløst vis i redigeringen. Dermed kunne tilhengere av Hans Nielsen Hauge seinere forfølges for å være så ulydige at de arrangerte religiøse møter uten statlig ansatt prest til stede.

SLIK ER DET som oftest med ytringsfrihet. Alle er for den, og de aller fleste er for at den bør være begrenset. Som det for eksempel så presist står i dagens versjon av grunnloven: «Forhaandscensur og andre forebyggende Forholdsregler kunne ikke benyttes, med mindre det er nødvendig for at beskytte Børn og Unge imod skadelig Paavirkning fra levende Billeder.» Filmkontrollen har slik fått sin helt egne setning i vår grunnlov. Det bør være anledning til å diskutere slikt. Særlig hvis man tar inn over seg at internettet har kommet for å bli. På nettet finnes som kjent en rekke av de «levende bilder» mange vil argumentere for at har skadelig påvirkning «på Børn og Unge». Har vi da en grunnlov som legger til rette for forhåndssensur av Internett, eller har vi en grunnlov like datert som videokassetter?

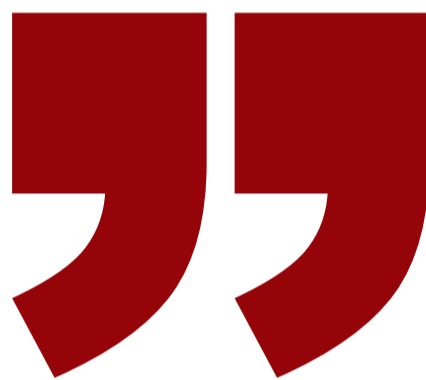
LIKE VIKTIG som loven er samfunnets forståelse av den. Har vi et næringsliv og en stats- og kommuneforvaltning som anerkjenner ytringsfriheten og dens kostnader i den praktiske hverdagen? Har vi mediehus og forlag som ivaretar sitt ansvar som ytringsfrihetens voktere og vil de i en ny digital økonomi fortsatt ha de økonomiske rammene som sikrer en opplyst offentlig samtale?

I EN ARTIKKEL i Prosa skriver William Nygaard, leder av norske PEN og styreleder i NRK en advarsel om ytringsfrihetens kår i Norge i 2014. «Det er klokt å forstå at det er langt flere krefter og hold-

IDEER

Andreas Wiese
andreas.wiese@dagbladet.no

Debatter som skal «tas internt» føres ofte i svært ulendt terreng.

ninger som i hverdagen som virker innskrenkende på ytringsfriheten enn dem som virker frigjørende», skriver Nygaard, før han ramser opp bevisste og ubevisste innskrenkninger: Lover, forordninger, kontrollordninger, kneblede debatter, det politisk korrekte, kommersielle og diskriminerende preferanser, politiske maktforhold og sviktende selvjustis.

LISTEN KAN SELVSAGT gjøres enda lenger, så lenge så mange så ofte nesten instinktivt ønsker at det ubehagelige bør forbli usagt. Å tro på ytringsfrihet er å også forsvare retten til å komme med ytringer man selv forakter. Å tro på ytringsfrihet er å akseptere at ytringene gjerne kommer nettopp når det slett ikke passer. Det er å akseptere at ytringsfrihet også inkluderer retten til å krenke. Det er å fortsette å akseptere dette også når man selv føler seg krenket.

YTRINGSFRIHETEN kan undergraves av selvsensur. Det er nesten merkelig hvordan Norge har en vennlig nabo kalt Russland når vi snakker olje og økonomisk samarbeid nordpå, samtidig som det finnes et aggressivt og autoritært Russland lenger sør, i Ukraina. Det er påfallende hvor få politikere som vil mene noe klart om varsleren Edward Snowden.

DET ER MANGE som tjener på å tie, og like mange som tjener på å få andre til å tie. Når norske bedrifter og offentlige instanser strømlinjeformer sine budskap, forsvinner individuelle stemmer med verdifull innsikt fra den offentlige debatt. Debatter som skal «tas internt» føres ofte i svært ulendt landskap, et landskap der makta har alle de viktige posisjonene. Og nå skjer dersom en ny medieøkonomi svekker medienes posisjon samtidig med at makthaverne i samfunnet bruker stadig mere ressurser på kommunikasjonsavdelinger og PR-byrå?

DER YTRINGSFRIHETEN har grenser oppstår vanskelige grensdragninger. Ta for eksempel debatt om rasisme. «Med bøter eller fengsel i inntil 2 år straffes den som ved uttalelse eller annen meddelelse som framsettes offentlig eller på annen måte spres blant allmennheten, truer, forhåner, eller utsetter for hat, forfølgelse eller ringeakt en person eller en gruppe av personer på grunn av deres trosbekjennelse, rase, hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse.» het det i paragraf 135a. Grunnlovens bestemmelse om ytringsfrihet støter tilsynelatende her på noen klare grenser. Det finnes mye man bare ikke skal si.

MEN HVORDAN skal slike lover praktiseres? I 2002 frifant Høyesterett en mann som hadde kom med sterkt krenkende og nedsettende uttalelser om jøder og innvandrere på et nynazistisk arrangement. Høyesteretts flertall la vesentlig